

Aan: Burgemeester en Wethouders van de Gemeente Houten

Betreft: Gevraagd advies Visie op Mantelzorgondersteuning, 5 februari 2024

Datum: 15 maart 2024

Geacht college,

U heeft de Adviesraad voor het Sociaal Domein (ASD) gevraagd advies te geven op de Visie Mantelzorgondersteuning d.d. 5 februari 2024.

Aanloop

De aanleiding van deze visie was een motie van de raad in 2022, waarbij de raad het college verzocht een visie op te stellen om de rol en positie van de mantelzorger en het professioneel en/of vrijwillig ondersteunen van mantelzorgers door de Gemeente. Onder andere door het vertrek van de toenmalige beleidsmedewerker is het proces vertraagd.

De ASD is de volledige periode bij de totstandkoming betrokken geweest, waarvoor dank.

In september 2023 hebben wij advies uitgebracht op de concept visie, kortgezegd (zie ook de mail in de bijlage).

- Meer context: **mantelzorg is meer langdurig** (...) Het overkomt je meer of hoort meer bij het leven, iedereen is of wordt mantelzorger of heeft een mantelzorger nodig.
- De term mantelzorg is wel bekend, maar men identificeert zich er vaak niet mee (als je nog jong bent en niet behoort tot de ouderen). Expliciete aandacht vragen we voor **de jongere mantelzorger**, aangezien 1 op de 5 kinderen met een intensieve zorgsituatie in het gezin opgroeit.
- De visie een **goede balans** voor mantelzorgers kan scherper en moet verduidelijkt worden: wat is een goede balans?
- **Samenwerking informele en formele zorg** wordt steeds belangrijker. Ondersteuning zal o.i. ook meer moeten komen vanuit het informeren, activeren, faciliteren en samenbrengen van alle partijen die mantelzorgers zien en spreken.

Nadien is de nieuwe beleidsmedewerker Chantal Bos verder gegaan met de visie en heeft opdracht gegeven een onderzoek te laten uitvoeren door de landelijke organisatie MantelzorgNLpro naar de behoeften van mantelzorgers in Houten. Bij het onderzoek zijn mantelzorgers en professionele zorg- en welzijn organisaties betrokken geweest. Aanbevelingen en informatie uit het onderzoeksrapport zijn meegenomen in de visie.

Bij de totstandkoming van dit advies was het definitief rapport nog niet in ons bezit en we hebben ook geen terugkoppeling ontvangen van het resultaat van de afsluitende werksessie met belangrijke samenwerkingspartners in Houten. Het doel van deze afsluitende werksessie was om een start te maken met een samenwerking van organisaties rondom informele zorg, de ASD blijft graag op de hoogte van deze ontwikkeling en wil hier ook bij aansluiten.

Wij waarderen de samenwerking met de Gemeente en de betrokkenheid van de beleidsmedewerker. Deze visie is met aandacht geschreven en het nut en de noodzaak van goede mantelzorgondersteuning is aanwezig en onderstrepen wij als ASD. Onze complimenten daarvoor.

ASD Adviezen en aanbevelingen

De ASD kan zich op hoofdlijnen vinden in de visie en het daarin opgenomen actieplan. Dat neemt niet weg dat wij u, voorafgaand aan de beantwoording van de vragen, drie dringende adviezen willen meegeven, vier aanbevelingen en nog wat opmerkingen. Een deel daarvan kan mogelijk verwerkt worden (een ander deel kan worden meegenomen in de uitwerkingen en uitvoering).

De adviezen komen o.a. voort uit de ASD kernwaarden: Welzijn, Voorzorg, Omzien, integraliteit, differentiatie, gelijkwaardigheid, eenvoud en overzicht.

ASD Adviezen

1. **Voeg preventie** expliciet als primair doel toe en zet daar ook gerichte actie op. Door mantelzorgers eerder te ondersteunen kan overbelasting voorkomen worden waardoor mantelzorgers zelf niet ziek worden en het langer volhouden. Dit betekent dat er minder beroep gedaan hoeft te worden op professionele zorg en de druk op de professionele zorg en kosten bespaart en versterkt de eigen kracht van inwoners. (Tip: het spinnenweb van positieve gezondheid [Wat is het? - Institute for Positive Health \(iph.nl\)](http://Wat.is.het?))
2. Aanvullend op advies 1 is het in de uitvoering belangrijk dat er een **breed aanbod** aan algemene voorzieningen is gericht op versterking van de diverse soorten mantelzorgers.
3. **Betrek bij de evaluatie en monitoring altijd zorgvragers, naasten, ervaringsdeskundigen en uitvoerende professionals.** Mantelzorgers hebben het druk en het is lastig hen te bereiken, maar het belang van hun stem is groot.

ASD aanbevelingen

- a. Zorg voor goede bronvermelding in de Visie: in de visie worden verschillende definities gebruikt en diverse onderzoeken zonder bronvermelding. Hierdoor is het onvoldoende duidelijk om hoeveel mantelzorgers het in Houten gaat, hoeveel mantelzorgers overbelast zijn en waar de behoefte ligt. De cijfers zijn niet goed te interpreteren en monitoring wordt daardoor lastig.
- b. Hanteer 1 definitie en koppel de cijfers hieraan of licht ze goed toe, om een goed lokaal beeld te krijgen. Tip: maak gebruik van het overzicht van MantelzorgNL MantelzorgNL-mantelzorgers-per-gemeente-2021.pdf
- c. Op bladzijde 8 wordt gesproken over het verzorgingshuis, deze bestaat niet meer. Dit betreft het verpleeghuis. Hier zien we vaak dat partners niet meer samen kunnen wonen en de indicatie niet wordt afgegeven, een mensgerichte benadering is hierbij belangrijk.
- d. Wat betreft de evaluatie van de mantelzorgwaardering vindt de ASD het belangrijk dat de Gemeente vast stelt welk doel ze heeft met de mantelzorgwaardering en dat ze mantelzorgers betrekken bij deze evaluatie.

ANTWOORDEN

Hieronder ons antwoord op de gestelde vragen, vanuit onze rol om de belangen van inwoners te behartigen.

Vraag 1: Ziet u in de Visie voldoende de ondersteuningsbehoefte van de Mantelzorgers naar voren komen?

Reactie ASD:

In de visie wordt op basis van landelijke onderzoeken uitgebreid omschreven welke behoeften mantelzorgers hebben. Mantelzorgers zijn er in alle leeftijden, leefsituaties en achtergronden. Uniforme behoeften zoals gezien en gehoord worden en de ondersteuning op basis van de 8 vraaggebieden van mantelzorgondersteuning zijn voldoende duidelijk. Een ASD lid was aanwezig bij de bijeenkomst met mantelzorgers, wat opviel is dat de opkomst zeer laag was en niet alle doelgroepen mantelzorgers waren vertegenwoordigd. Dit geeft wellicht aan, hoe moeilijk mantelzorgers zijn te bereiken.

ASD Advies:

- De behoeften per doelgroepen verschillen behoorlijk, zoals aangegeven in ons advies van sept. 2023. Als ASD verwachten we dat er in de visie expliciet onderscheid wordt gemaakt tussen behoeften van jonge mantelzorgers (voor ouders), van mantelzorgers voor mensen met GGZ problematiek en mantelzorg voor ouderen (zoals dementie of ander vormen van hulpbehoefte). De hulp en ondersteuningsvragen zijn fundamenteel anders.

Ook ontbreekt nu nog ondersteuning gericht op inwoners die zorgen voor naasten met niet-westerse migratie achtergrond, ook in deze groep ligt overbelasting op de loer en dit vraagt een andere manier van ondersteunen en bereiken. Zeker omdat in deze groep de toename van dementie sneller gaat als

bij autochtone Nederlanders ([Facts & figures_migratieachtergrond_digitale versie.pdf \(alzheimer-nederland.nl\)](#))

- Zoek naar mogelijkheden om de doelgroepen en hun wensen beter in beeld te krijgen. Dan kun je van daaruit ook meer zicht krijgen op overeenkomsten zodat je dit mogelijk kunt vertalen naar opzetten van algemene voorzieningen, al dan niet wijkgericht.

Tip: organiseer een politiek diner waarbij je mantelzorgers uit verschillende doelgroepen persoonlijk uitnodigt en in gesprek laat gaan over hun ervaringen met het zorgen voor een dierbare met de politiek en vraagt wat zij nodig hebben in Houten (gemeenteraadsleden, wethouder en beleidsmedewerkers)

Vraag 2: Mist u nog ondersteuningsaanbod wat genoemd moet worden in deze visie?

Reactie ASD

Er is aanbod aan voorzieningen, er wordt veel georganiseerd en de Gemeente subsidieert diverse organisaties. Vraag en aanbod komen niet altijd samen. Er is aandacht voor specifieke doelgroepen. Maar het aanbod is versnipperd en niet centraal vindbaar voor de mantelzorgers. Ook de toegankelijkheid van voorziening is niet altijd duidelijk en aanvragen kosten veel tijd en moeite. Dit gaven mantelzorgers aan tijdens het onderzoek. De mantelzorgers zijn een belangrijke schakel in de zorg voor iemand die hulpbehoevend of ziek is en heeft iets anders nodig dan degene voor wie hij zorgt. Hij wordt nog te weinig gezien, alles is gericht op de zorgvrager. Het ondersteunen van een zwaar belaste mantelzorgers vraagt een andere houding van de professional. Waar die meestal gericht is op 'eigen kracht' past dit niet bij een zwaar belaste mantelzorgers. De professional moet in dat geval taken overnemen van de mantelzorgers.

ASD Advies 2.1 :

Zorg voor een coördinerende rol in de vorm van een **expertisecentrum mantelzorg**, die zowel professionals als mantelzorgers verbindt en kennis bij brengt van thema's rondom mantelzorg (grenzen stellen, vergoedingen, respijtzorg, balans houden). Zodat er inzicht en overzicht komt dat goed vindbaar is en toegankelijk is. Dit vraagt een transitie van de rol van de huidige mantelzorgondersteuning door Van Houten en Co. Het vraagt om een fundamenteel andere benadering en aanpak maar dit is gezien ook de demografische ontwikkeling onontkoombaar en een ontwikkeling die we landelijk zien. [De rol van mantelzorgondersteuning: samenwerking en regie in een veranderend landschap | Movisie](#)

Advies 2.2. :

Tip: Voor betere vindbaarheid en samenbrengen van het aanbod, kan gebruikt gemaakt worden van een **digitaal platform**. Een voorbeeld daarvan is het platform [zorg4vijfheerenlanden](#). [Informeel ondersteuning en vrijwilligers \(zorg4vijfheerenlanden.nl\)](#)

Advies 2.3:

Monitor

Stel doelen vast in combinatie met resultaatgerichte indicatoren voor de organisaties die subsidie ontvangen en monitor daar dan als gemeente ieder jaar op. Het kan gaan over kwantitatieve gegevens zoals hoeveel activiteiten zijn er georganiseerd en hoeveel mantelzorgers hebben deelgenomen. Ook gegevens uit andere onderzoeken zoals de GGD monitor kan inzicht bieden. Om het effect te meten zal je ook kwalitatieve gegevens zoals ervaringen (enquête) moeten opvragen. De Gemeente heeft hierin volgens de ASD een regierol.

Stimuleer ook de **samenwerking** tussen deze organisaties Doel is om de voorzieningen dichterbij de inwoner te brengen en breed toegankelijk te maken. Veel mantelzorgers weten niet dat ze mantelzorgers zijn, waar ze terecht kunnen en welke hulp er is. We juichen de bewustwordingscampagne daarin zeker toe.

Tip: in de Gemeente Nieuwegein loopt nu een bewustwordingscampagne [Zorg jij voor iemand? Wie zorgt voor jou? Belangrijke learnings van daar kan de Gemeente meenemen bij de uitwerking. \[Start campagne Zorg jij voor iemand? Wie zorgt voor jou? | Gemeente Nieuwegein\]\(#\)](#)

Vraag 3. Kunt u zich vinden in de actiepunten, of missen er nog acties waar volgens u op ingezet zou moeten worden?

Reactie ASD

We waarderen de verschillende aandachtsgebieden in de actiepunten. De ondersteuning voor inwoners zal verbeteren door in te zetten op het versterken van gemeenschapskracht en stimuleren van bewonersinitiatieven. De Gemeente heeft hierin een belangrijke faciliterende rol en vervult deze ook al. Ook zal door betere samenwerking tussen professionals, de Houtense mantelzorgers eerder gezien en betere toegang krijgen tot ondersteuning. Deze samenwerking staat echter nog in de kinderschoenen.

Deze visie moet gedragen worden door mantelzorgers en professionals in Houten die dagelijks in contact zijn met mantelzorgers, denk aan huisartsen, welzijnsorganisaties, apotheken, patiëntenverenigingen en zorgorganisaties. Deze betrokkenheid is de ASD nog onvoldoende duidelijk.

Samengevat: Deze visie is veel te hoog over en de actiepunten zijn te veel gericht op onderzoeken en verkenning, de doelen en effecten zijn nog niet concreet genoeg.

Advies 3.1

Start een **samenwerking** met een aantal organisaties die mantelzorgers tegenkomen en vraag mantelzorgers daarbij aan te sluiten en hun verhaal te vertellen. Start met een soort van **ambassadeursgroep** en ga van daaruit werken aan een **netwerk informele ondersteuning**. In dit netwerk kunnen de organisaties signalen en knelpunten delen en naar oplossingen zoeken, beter afstemmen wie wat doet en de samenwerking versterken rondom mantelzorgers.

Bij de laatste werksessie van het mantelzorgonderzoek zijn als het goed is de eerste stappen gezet door organisaties als Van Houten en Co, het Sociaal Team Houten en Zorgspectrum. Dit zal een vervolg moeten krijgen. De Gemeente kan daarbij een faciliterende rol vervullen en het netwerk, geld en voorzieningen beschikbaar stellen. Een aantal sleutelorganisaties zal de regie moeten pakken.

Tip: Een voorbeeld van een andere gemeente is dat ze een mantelzorg akkoord hebben gesloten met elkaar als basis van de samenwerking en steeds nieuwe organisaties zich daaraan committeren.
Mantelzorgakkoord Gemeente Nunspeet.

[Microsoft Word - Te tekenen Mantelzorg Akkoord Nunspeet \(mantelzorg-nunspeet.nl\)](#)

Advies 3.2

De actiepunten formuleren tot concrete doelen in een meerjarige uitvoeringsagenda. Voorwaarde is dat deze tot stand komt met bovenstaand netwerk van organisaties en mantelzorgers. Hierin kunnen de actiepunten voor de verschillende kwetsbare doelgroepen (jonge mantelzorgers, mantelzorgers met niet westerse achtergrond) verder gespecificeerd worden en achteraf ook worden gemonitord.

Voeg expliciet aan de uitvoeringsagenda onderstaande uitgangspunten toe:

- a. de driehoek cliënt-naaste-hulpverlener*
- b. één regisseur per cliënt*
- c. samen met ervaringsdeskundigen*

Vraag 4. Waar ziet u nog kansen om het ondersteuningsaanbod te verbeteren? (wat bijvoorbeeld andere gemeentes wel aanbieden)

Reactie ASD

De druk op mantelzorgers neemt toe door de terugtrekkende professionele zorg. Op alle beleidsterreinen zal hier aandacht voor moeten zijn.

Mantelzorgers zijn een belangrijke schakel in de zorg en welzijn. Hierdoor wordt het belang van een gelijkwaardige samenwerking tussen cliënt/zorgvrager, professional en mantelzorgers steeds belangrijker. Zorgorganisaties zijn zich hier ook van bewust.

Advies 4.1.:

De gemeente moet zorgen voor **integraal beleid**. De mantelzorg komt in alle delen van de samenleving voor en heeft een integrale benadering nodig in de beleidsstukken en projecten van de gemeente (Krachtig Plus, Gala/IZA, woon-zorg visie, ouderenagenda, uitvoeringsplan beschermd thuis, Houten Samen). Zorg voor samenhang tussen projecten en 1 regievoerder. En zorg ervoor dat in deze beleidsstukken en projecten informele zorg en mantelzorg expliciet een plek krijgen.

Advies 4.2:

Zorg als gemeente dat **gelijkwaardige samenwerking in de driehoek zorgvrager, mantelzorg, zorgverlener gestimuleerd wordt** d.m.v. het inzetten van subsidie, leg deze opdracht neer bij het Netwerk informele zorg en ondersteuning en **monitor hierop**.

Tot slot

De ASD blijft graag betrokken bij de voortgang, de monitoring en evaluaties van de Visie en het Actieplan. Voor nu is het vooral zaak met het actieplan aan de slag te gaan (voor zover dat al niet gebeurt) en wij verwachten als ASD daarvan in de loop van 2025 een eerste terug- of voortgangsrapportage.

Wij wensen al degenen die daaraan actief bijdragen veel succes toe.

Met vriendelijke groet,
De Adviesraad Sociaal Domein Houten

B.J.H. Godschalk
Voorzitter ASD

Kim Derksen
Vz werkgroep Zorg & ondersteuning

BIJLAGE

BIJLAGE : eerdere ASD reactie op Concept visie

Van: Kim Csik-Dirkse <kim.dirkse@outlook.com>

Verzonden: zondag 13 augustus 2023 15:42

Aan: Reinier Heere <reinier.heere@houten.nl>; Willy Lageveen <w.lageveen@vanhoutenenco.nl>; Fleur Esmeijer <f.esmeijer@vanhoutenenco.nl>; Mark Koning <mark.koning@houten.nl>; Cecile Ter Beek <Cecile.terBeek@sociaalteamhouten.nl>; Dit Jager <ditjager@live.nl>

CC: Karin Koelman <Karin.Koelman@houten.nl>; Harald Jonker <haraldjonker1@gmail.com>

Onderwerp: RE: Visie op Mantelzorgondersteuning gemeente Houten: graag feedback / feedback van ASD

Beste Reinier,

Dank voor het toesturen van de concept versie van de visie op Mantelzorgondersteuning van de Gemeente Houten. Je hebt een uitgebreid visiedocument geschreven en wij vinden het een compliment waard dat jullie in samenwerking met de uitvoeringspartners een uitgebreide en goed gedocumenteerde visie hebben opgesteld. Goed werk. In het plan lezen we dat er ook een actieplan is, dit vinden wij zeer belangrijk, zou je ons deze ook willen toesturen? Voorwaarde voor een gedegen visie en uitvoeringsplan is dat de stem en mening en behoefte van de mantelzorger daarin wordt uitgevraagd en betrokken. En dat ketenpartners hierbij betrokken worden, denk daarbij aan het brede netwerk dus ook bv thuiszorgorganisaties, huisartsen, ergotherapeuten, scholen, case managers dement etc. Dat is eigenlijk ons belangrijkste advies.

In het bijgaande document hebben we een aantal opmerkingen geplaatst. En hierbij ook via mail nog wat aanbevelingen van onze kant:

- We zouden een andere foto kiezen, want hierop is geen mantelzorger zichtbaar maar alleen een zorgvrager, je kunt bijvoorbeeld van de website van www.mantelzorg.nl een mooie foto gebruiken.
- De termen mantelzorgontvanger en zorgvrager worden in het document door elkaar gebruikt, dit is niet zo duidelijk, in beleid wordt vaak gesproken over de zorgvrager. Deze term staat ook in de onlangs in samenwerking met het ministerie van VWS en maatschappelijke partners uitgebrachte mantelzorgagenda. Je zou kunnen overwegen om de definitie van mantelzorger op pagina 5 van de Mantelzorgagenda 2023-2026 over te nemen.
- Wellicht kun je in het visiedocument verwijzen naar deze Mantelzorgagenda 2023-2026, deze agenda is opgesteld nav de afspraken uit de akkoorden/programma's GALA en het WOZO en het IZA. Deze akkoorden zijn de grondslag voor het beleid en ontwikkelingen in de zorg en ondersteuning de komende jaren.
- Bijgaand de link Mantelzorgagenda 2023-2026 | Rapport | Rijksoverheid.nl. Deze bestaat uit 3 actielijnen: de erkende positie van de mantelzorger, de verbinding en samenwerking met het netwerk van de mantelzorger en de individuele ondersteuning gevarieerd en op maat. In het visie documenten komen deze zaken ook al grotendeels terug, heel mooi.
- Mantelzorg is meer langdurig dan dat het niet op houdt en het overvalt je misschien niet maar overkomt je meer of hoort meer bij het leven, iedereen is of wordt mantelzorger of heeft een mantelzorger nodig. De term mantelzorg is wel bekend, maar men identificeert zich er vaak niet mee, wordt ook vaak geassocieerd met ouderen terwijl je als moeder van een zorgintensief kind of als je zorgt voor je hulpbehoevende partner of je broer die psychische kwetsbaar is ook mantelzorger bent.
- De visie een goede balans voor mantelzorgers, kan wellicht nog wat verder aangescherpt en verduidelijkt worden, wat is goede balans?! Wellicht ook in een bijeenkomst met ketenpartners en mantelzorgers aanscherpen.
- **Samenwerking** informele en formele zorg wordt steeds belangrijker. Ondersteuning zal o.i. ook meer moeten komen vanuit het informeren, activeren, faciliteren en samenbrengen van alle partijen die mantelzorgers zien en spreken, dit stuk missen we nog in de visie.
- Ook vinden wij aandacht voor de jongere mantelzorger heel belangrijk, aangezien 1 op de 5 kinderen met een intensieve zorgsituatie in het gezin opgroeit, dit heeft invloed op de ontwikkeling van een kind. Het brede netwerk van het kind denk aan school, sportvereniging, ouders of de buurt zal zich hier bewust van moeten zijn en eventueel de helpende hand bieden of in ieder geval vragen hoe het met de jongere gaat en wat deze nodig heeft in haar/zijn ontwikkeling. Deze groep staat ook genoemd in de visie en zal in het uitvoeringsplan niet vergeten mogen worden. Het jongerenwerk van Van Houten en Co heeft hier een programma voor daar zijn we blij mee en dit moet o.i zeker prioriteit houden.

Heb je nog behoefte aan verduidelijking van onze feedback, neem dan even contact met me op 06-53178248.

Graag blijven we op de hoogte van de voortgang van het proces en we wensen je veel succes.

Groet namens de ASD Houten, werkgroep Zorg en Ondersteuning
Kim Dirkse 06-53178248.